

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף קח

(בעמוד הקודם)

איתמר. המעלה ואין בו כזית ועצם משלימו לכזית: המעלה בשר קרבן בחוץ שאין בבשר עצמו כזית, אבל העצם שבו משלים את השיעור כזית. השאלה היא, מכיון שאין מצוה להעלות את העצם למזבח אם הוא פרש מהבשר, האם העצם משלים את השיעור והוא חייב על העלאה או לא?

חיבורי עולין: האם דבר שמחובר לדבר שעולה על המזבח (דהיינו העצם המחובר לבשר העולה על המזבח), נחשב כמו בשר ואם כן הוא מצטרף לכזית, או שאינו נחשב כמו הבשר ואין כאן כזית.

בעי רבא. המעלה ראש בן יונה שאין בו כזית, ומלח משלימו לכזית, מהו? המעלה בחוץ ראש של עולת העוף שאין בו כזית, אבל המלח שעליו משלים את השיעור לכזית. האם יש כאן שיעור כזית או לא?

א"ל רבא מפרזקיא לרב אשי: האם אין זה תלוי במחלוקת הנ"ל של ר' יוחנן וריש לקיש?

תשובה: תיבעי לרבי יוחנן ותיבעי לר"ל: אין זה תלוי במחלוקת ההיא, כי יש להסתפק בזה בין לר"י ובין לר"ל.

תיבעי לרבי יוחנן: הספק בדעת רבי יוחנן - האם עד כאן לא אמר ר' יוחנן שדבר שמתחבר לדבר שעולה למזבח משלים את השיעור, דוקא בעצם שהיא מין של בשר, אבל מלח שאינו מין של העוף הוא לא יצטרף להשלים את השיעור של הראש. או שאין הבדל?

תיבעי לר"ל: הספק בדעת ר"ל - האם עד כאן לא אמר ר"ל שאין חיבור, דוקא בעצם, כי אם היא פורשת מהבשר לפני העלאה אין מצוה להעלות אותה למזבח. אבל במלח שאם הוא פורש מהראש לפני העלאה יש מצוה לחזור ולמלוח את

הראש כדי להעלות את הקרבן עם מלח, אם כן הוא נחשב לחלק מהראש. או שאין הבדל?

*

למדנו במשנה - ר' יוסי הגלילי אומר כו': רבי יוסי הגלילי סובר שהמעלה בחוץ שחיתת חוץ פטור, כי הוא העלה דבר פסול בחוץ. אמרו לו חכמים אם כן גם המעלה בחוץ שחיתת פנים צריך להיות פטור, כי ברגע שהוציא את הקרבן לחוץ הוא נפסל, ונמצא שהוא מעלה קרבן פסול בחוץ. הגמרא מביאה שתי תשובות שרבי יוסי הגלילי יכול לענות לחכמים.

השיב רבי תחת רבי יוסי הגלילי: השוחט בפנים ומעלה אותו בחוץ, היתה לקרבן שעת הכושר להיקרב בפנים ולכן חייב על העלאתו בחוץ. אבל השוחט בחוץ ומעלה אותו בחוץ, לא היתה לו שעת הכושר מעולם ולכן פטור על העלאתו בחוץ.

השיב ר"א בר' שמעון תחת ר"י הגלילי: השוחט בפנים ומוציאו החוצה, למרות שהוא יצא החוצה ונפסל, אם יחזרו אותו בחזרה ויעלו אותו על המזבח, ה'קודש מקבלו' כלומר לא מורידים אותו מהמזבח. ולכן חייב על העלאתו בחוץ. אבל השוחט בחוץ, גם אם יכניסו אותו ויעלוהו למזבח אין הקודש מקבלו, ולכן פטור על העלאתו בחוץ.

מאי בנייהו? אמר זעירי שחיתת לילה איכא בנייהו: אם שחט בפנים בלילה והעלה אותה בחוץ. לדעת רבי מכיון ששחיתה בלילה פסולה, לא היתה לה אף פעם שעת הכושר ולכן ריה"ג יפטור על העלאה זו. לדעת ראב"ש מכיון שהקודש מקבל קרבן שנשחט בלילה, ריה"ג יחייב על העלאה זו.

רבה אמר קבלה בכלי חול איכא בנייהו: אם שחט בפנים וקיבל הכהן את הדם בכלי חול (שאינו כלי שרת), והעלה את הקרבן בחוץ. לדעת רבי מכיון שקבלה זו פסולה, לא היתה לו אף פעם שעת הכושר, ולכן ריה"ג יפטור על העלאה זו, לדעת ראב"ש מכיון שהקודש מקבל קרבן כזה, ריה"ג יחייב על העלאה זו.

*

למדנו במשנה - טמא שאכל בין קודש כו': לדעת חכמים אדם טמא שאכל בשר קודש טהור או בשר קודש טמא, חייב כרת. לדעת רבי יוסי הגלילי אם אכל קודש טמא פטור מכרת, כי הבשר כבר טמא, ורק עבר על איסור אכילת בשר קודש טמא, ולא עבר על איסור לאדם טמא לאכול קודש שהוא בכרת.

אמרו לו חכמים - אם כן גם אוכל בשר קודש טהור צריך להיות פטור מכרת, כי כשהוא נוגע בו לאוכלו הוא כבר מטמא אותו.

שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי יוסי הגלילי! ומה יענה ריה"ג לחכמים?

אמר רבא: באמת כאשר קודם נטמא האדם ('טומאת הגוף') ואחר כך נטמא הבשר, לכו"ע חייב הטמא על אכילת הבשר הטמא כרת, כי טומאת הגוף הגיעה קודם לכן. וכל המחלוקת במקרה שקודם נטמא הבשר קודש ואחר כך נטמא האדם. וטעמו של ריה"ג הוא משום שדין מוסכם הוא שאין איסור חל על איסור. ולכן לכאורה איסור אכילה בטומאת הגוף אינו יכול לחול על איסור אכילת בשר טמא. וממילא נשאר כאן רק איסור אכילת בשר טמא שאינו בכרת. ואמנם כאמור הדין שאין איסור חל על איסור מוסכם לכו"ע.

אלא שהמחלוקת היא האם "איסור כולל" כן חל על איסור או לא. כלומר כאשר האיסור השני כולל ומוסיף איסור על דברים נוספים שלא אסר האיסור הראשון, האם 'מיגו' (- מתוך) שהוא מוסיף איסור על עוד דברים, הוא כבר חל גם על הדברים הקודמים שכבר אסורים, או לא. לדעת חכמים ב'איסור כולל' איסור חל על איסור. וכאן זה 'איסור כולל' בגלל שאיסור טומאת הגוף אוסר גם אכילת קודשים טהורים, ולכן הוא חל גם על אכילת קודשים טמאים. אבל לדעת ריה"ג לא אומרים באיסור כולל מיגו, ועל כן גם ב'איסור כולל' איסור לא חל על איסור.

קושיא: ורבי יוסי נהי דמיגו לא אמרינן, **תיתי טומאת הגוף דחמירא ותחול על טומאת בשר:** אמנם ריה"ג סובר שגם איסור כולל לא חל על איסור. אבל כל זה דוקא כששניהם שוים, אבל אם ה'איסור כולל' חמור יותר מהאיסור הראשון, מודה ריה"ג שהוא כן חל עליו. ואם כן מכיון שטומאת הגוף חמורה מטומאת בשר (כי יש בה כרת) היא אמורה לחול עליה, גם כשטומאת הבשר קדמה!

תירוץ: **אמר רב אשי**: מניין לך שטומאת הגוף חמורה יותר? אולי טומאת בשר חמורה יותר משום שאין לה טהרה במקוה, כמו שיש לאדם. ואם כן שתיהן שוות כי בכל אחת יש חומרא אחרת.

משנה: **חומר בשחיטה מבעלייה, ובעלייה מבשחיטה**: מדובר בשחיטה בחוץ ובעלייה בחוץ (= מחוץ לעזרה).

חומר בשחיטה: שהשוחט קדשים בחוץ לצורך אכילת הדיוט חייב על שחיטת חוץ, אבל המעלה בחוץ להדיוט (= כדי לעובדו בכך) פטור משום העלאת חוץ, אמנם חייב על עבודת כוכבים.

חומר בעלייה: שני אנשים שאחזו בסכין אחת ושחטו בחוץ פטורים, אבל אם שני אנשים אחזו באבר של בהמה והעלוהו בחוץ חייבים.

העלה, וחזר והעלה, וחזר והעלה: כלומר אם העלה בחוץ בשוגג, ואח"כ נודע לו שעשה איסור, ואח"כ חזר והעלה מאותה בהמה עצמה, חייב חטאת על כל עלייה ועלייה, דברי רבי שמעון.

רבי יוסי אומר, חייב רק חטאת אחת. מחלוקתם תתבאר בגמ'.

ואינו חייב עד שיעלה לראש המזבח: לדעת רבי יוסי אינו חייב על העלאת חוץ אלא אם בנה מזבח לשם כך והעלה.

ר"ש אומר: ולדעת ר"ש אפילו אם העלה על סתם סלע או אבן שלא קידש אותם לשם מזבח, חייב על העלאת חוץ.

גמרא: קושיא: **מאי שנא וכו'**: כלומר הטעם שהמעלה להדיוט פטור כיון שנאמר "וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאוּ **לְעִשׂוֹת אֹתוֹ לַיהוָה** וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוּיוֹ", ומשמע שרק המעלה בחוץ לשם ה' חייב ולא המעלה בחוץ לשם הדיוט, וקשה שהרי גם לגבי השוחט בחוץ נאמר "וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאוּ **לְהַקְרִיב קָרְבָן לַיהוָה... וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ**", ומשמע שרק השוחט בחוץ לשם ה' חייב ולא השוחט בחוץ לשם הדיוט, ומדוע השוחט בחוץ להדיוט חייב?

תירוץ: שאני התם: לגבי השוחט בחוץ נאמר "אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ כֶּשֶׁב אוֹ עֵז בַּמִּחְנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחְנֶה", וזה בא לרבות איש ששחט לאיש, ולכן השוחט בחוץ להדיוט חייב.

קושיא: גבי העלאה נמי כתיב איש איש: "וְאֵלֶּהֶם תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר אֲשֶׁר יָגוּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יַעֲלֶה עִלָּה אוֹ זָבַח", ומדוע אנו לא דורשים שהמעלה לשם איש חייב?

תירוץ: מיבעי ליה לשנים [ג] הש"מ - שאחזו באבר והעלוהו [ש] חייבין: הפסוק "אִישׁ אִישׁ" (שנאמר בהעלאה) כבר נצרך ללמדנו ששנים שאחזו באבר הבהמה והעלוהו בחוץ חייבים, ואי אפשר לדרוש ממנו שהמעלה להדיוט חייב.

קושיא: אי הכי: א"כ כמו כן שהפסוק "אִישׁ אִישׁ" שנאמר בשחיטה ילמדנו ששנים שאחזו בסכין ושחטו חייבים, ומדוע משנתנו אמרה שפטורים!?

תירוץ: שאני התם: לגבי שחיטה אי אפשר לדרוש כן, שהרי נאמר שם "וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא", משמע אחד ולא שנים.

קושיא: אי הכי גבי העלאה נמי כתיב "ההוא": והרי גם לגבי העלאה נאמר "וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא", ומדע שנים שהעלו חייבים?

תירוץ: [ההוא] מיבעי ליה: "ההוא" שנאמר לגבי העלאה נצרך למעט שאם העלה כשהוא שוגג או אנוס או שהטעו אותו אחרים פטור, לפי ש"ההוא" משמעותו כשהוא בהוויתו ובדעתו ולא שוגג אנוס או מוטעה.

קושיא: אי הכי הכא נמי מיבעי למעוטי אנוס שוגג ומוטעה: א"כ גם "ההוא" שנאמר לגבי שחיטה כבר נצרך למעט אנוס שוגג ומוטעה, ואיך נדרוש ממנו אחד ולא שנים?

תירוץ: תרי "ההוא" כתיבי: שני "ההוא" נאמרו בפסוק שנאמר לגבי שחיטה (-) "דָּם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָּם נִשְׁפָּךְ, וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקְרַב עִמּוֹ", ואת המיעוט של שנים ששחטו אנו לומדים מ"דָּם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא".

קושיא: ואלא לה' למה לי? מדוע נאמר לגבי שחיטה "אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל... או אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחְנֶה. וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהִקְרִיב קָרְבָּן לַיהוָה", והרי אפילו השוחט לשם הדיוט חייב?

תירוץ: **להוציא שער המשתלח**: לה' בא להוציא את השוחט שער המשתלח (= השעיר המשתלח לעזאזל ביום הכיפורים) בחוץ, שמשמעות הפסוק היא שהשוחט בחוץ בהמה הראויה להיקרב לה' חייב, אבל השוחט בחוץ בהמה שאינה ראויה להיקרב לה' פטור.

*

למדנו במשנה - חומר בעלילה:

ת"ר איש [מה תלמוד לומר איש] איש: נאמר לגבי העלילה בחוץ "וְאֵלֶּהֶם תֹּאמַר **אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וְיָמֵן הִגֵּר אֲשֶׁר יִגֹּד בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יַעֲלֶה עִלָּה או זָבַח**", נאמר בפסוק פעמיים "איש" לרבות שנים שאחזו באבר והעלוהו שחייבים.

שיכול וכו': כלומר ללא שהיה נאמר פעמיים "איש" היינו חושבים שהם פטורים מקל וחומר, שהרי השוחט להדיוט חייב, ובכל זאת שנים שאחזו בסכין ושחטו פטורים, א"כ המעלה להדיוט שפטור בוודאי שנים שאחזו באבר והעלוהו פטורים, לכך נאמר "איש איש" שחייבים. זו דעת רבי שמעון.

רבי יוסי אומר, "ההוא" שנאמר לגבי העלילה (= **וְיָנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִעַמּוּיּוֹ**) מלמדנו שרק אחד שהעלה חייב ולא שנים שהעלו, ואי אפשר ללמוד מ"איש איש" ששנים שהעלו חייבים, לפי שדיברה תורה כלשון בני אדם (שכופלים את המילה).

ור"ש האי ההוא: ור"ש לומד מ"ההוא" הנ"ל למעט שוגג אנוס ומוטעה (שפטור). **ורבי יוסי "הוא"** "ההוא": ורבי יוסי לומד זאת מכך שהיה אפשר לכתוב "הוא" ונאמר "ההוא". **ור"ש לא דורש "הוא"** "ההוא".

קושיא: **ורבי יוסי מדהאי וכו'**: אם רבי יוסי לא דורש "איש איש" שנאמר לגבי העלילה כיון שדיברה תורה כלשון בני אדם, א"כ גם את "איש איש" שנאמר לגבי שחיטה אי אפשר לדרוש כיון שדיברה תורה כלשון בני אדם, א"כ מנין לרבי יוסי שהשוחט בחוץ להדיוט חייב? (שהרי למדנו זאת לעיל מ"איש איש", ורבי יוסי לא לומד זאת).

תירוץ: נפקא ליה: הוא לומד זאת ממה שנאמר לגבי שחיתת חוץ "דָם יִחְשֵׁב לְאִישׁ" **היהו דָם שְׂפָרְךָ**, דהיינו שהשוחט בחוץ לשם איש חייב.

*

למדנו במשנה - העלה וחזר והעלה נו': בשוגג, חייב חטאת על כל עליה ועליה, דברי רבי שמעון. רבי יוסי אומר אינו חייב אלא אחת.

אמר ריש לקיש: המחלוקת של רבי שמעון ורבי יוסי היא רק באופן שהעלה בחוץ את כל איברי הקרבן בזה אחר זה, כגון ד' או ה' איברים של הקרבן. לדעת רבי יוסי הפסוק "לא יביאנו לעשות אותו" שנדרש 'רק על השלם הוא חייב (אם מעלהו בחוץ), ולא על החסר'. הפסוק מדבר על העלאת כל הבהמה, ואינו חייב על העלאת אבר אחד. ולכן חייב רק חטאת אחת. לדעת רבי שמעון, הפסוק מדבר על כל אבר ואבר שהוא מעלה, שהאבר צריך להיות שלם ולא חסר. ולכן חייב על כל אבר ואבר

אבל המעלה אבר אחד, והקריבו לחצאין (לאחר שהקריב את שאר האיברים), או שפקע אבר אחר מעל האש והחזירו, לכו"ע אינו חייב אלא אחת. [אבל אין לפרש שמדובר באופן שהקריב אבר אחד בלבד לחצאין, שהרי אפילו אם הקריבו שלם לבדו פטר רבי יוסי, כי לשיטתו החיוב תלוי בהעלאת כל הבהמה].

ורבי יוחנן אמר: המחלוקת של רבי שמעון ורבי יוסי היא באבר אחד. שלכולי עלמא "אותו" מלמד שהחיוב דוקא על אבר שלם, אך אין צורך שתהא כל הבהמה שלמה.

לדעת רבי שמעון שחוטי פנים שחסרו והעלה אותם בחוץ חייב, כיון שבפנים מחזירים אברים הפוקעין למזבח, אף על גב שחסרו בהקטרתן. ואת הפסוק "אותו" המלמד שהחיוב דוקא באבר שלם, מעמידים רק על שחוטי חוץ. לדעת רבי יוסי שחוטי פנים שחסרו והעלן בחוץ פטור. והמקור לכך מ"לא יביאנו" כרבי ישמעאל (לעיל קז, א). ואף שבמוקטרי פנים צריך שיהא כל אבר שלם, אבל בד' וה' אברים לכו"ע חייב על כל אבר ואבר.

ופליגא דעולא: ריש לקיש ורבי יוחנן חולקים על עולא שאמר - הכל מודים במוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ שחייב. לא נחלקו, אלא במוקטרי חוץ שחסרו והעלו בחוץ. לדעת רבי יוסי פטור, משום שבחוץ אין דין 'פוקעין' שחוזרים, כי אינה

נחשבת הקטרה. ולדעת רבי שמעון חייב, כי דרש מ"אותו" למעט רק פחות מכזית, שאין זו הקטרה שלימה.

אבל אם היה בהקטרה כזית חייב עליה, אף על פי שאינו שלם. ומשמע ש"אותו" אינו מלמד שהחיוב דוקא באבר שלם, ונמצא שלא כדברי רבי יוחנן.

איכא דאמרי: להיפך. אמר עולא. הכל מודים במוקטרי חוץ שחסרו והועלו בחוץ שהוא פטור, כי אין בהם דין פוקעין ואינם חוזרים. לא נחלקו, אלא במוקטרי פנים שחסרו והועלו בחוץ. דמר סבר פטור. ומר סבר חייב. ומשמע מדברי עולא, ש"אותו", אינו מלמד שהחיוב רק בהקטרת כל הבהמה, ונמצא שלא כדעת ריש לקיש.

ופליגי דאבוה דשמואל, אלישנא קמא דעולא: אביו של שמואל חולק על עולא אליבא דלישנא קמא. אביו של שמואל אמר - כמאן מהדרינן פוקעין, שפוקעין מעל אש המזבח, לגבי מזבח? דלא כרבי יוסי! שאילו סבר רבי יוסי שאברים הפוקעים בפנים נחשבים בני הקטרה אף על גב שחסרו על ידי הפקיעה, הרי היה מחייב על הקטרתם בחוץ.

ומוכח מדברי אבוה דשמואל, שרבי יוסי חולק במוקטרי פנים שחסרו והועלו בחוץ. ואילו לישנא קמא דעולא סוברת שבמוקטרי פנים שפקעו והעלן בחוץ מודה רבי יוסי שחייב. ונחלק רק במוקטרי חוץ שחסרו והעלה בחוץ.

*

למדנו במשנה: ואינו חייב עד שיעלה וכו': לראש המזבח, רבי שמעון אומר אפילו העלה על הסלע או על האבן חייב.

אמר רב הונא - מאי טעמא דרבי יוסי? שהחיוב דוקא כשהעלה על מזבח? תשובה - נאמר "ויבן נח מזבח לה'", ומוכח כי אפילו בכמת יחיד שהיא בחוץ, אינה נחשבת העלאה בלא מזבח.

אמר רבי יוחנן - מאי טעמא דרבי שמעון? שמחייב על העלאה אף שאינה על מזבח? תשובה - נאמר "ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה, ויעל על הצור לה'". ומשמע שנחשבת העלאה על צור אף שלא בנה מזבח לשם כך.

קושיא: ואידך נמי, הכתיב "ויבן מזבח לה": והיאך לא הצריך רבי שמעון מזבח?
תירוץ: הוא לגובהה בעלמא: המזבח שעשה נת, לא עשאו לחובת מזבח, אלא כדי שיהא גבוה ונוח להשתמש.

קושיא: ואידך נמי, הא כתיב "ויקח מנוח": ואיך אמר רבי יוסי שהחיוב תלוי בהעלאת המזבח, והרי מנוח הקטיר על סלע. **תירוץ:** הוראת שעה היתה: שיקטיר בשדה בלא מזבח, ואינה מלמדת לדורות.

ואיבעית אימא: טעמו של רבי שמעון, כמובא בבבלי. רבי שמעון אומר, נאמר בפרשת שחיטת חוץ "וזרק הכהן את הדם על מזבח ה', פתח אהל מועד", ומשמע שרק בפתח אהל מועד צריך להקטיר דוקא על מזבח. ולא כשמקטירין בבמת יחיד בשעת היתר במות. לפיכך, גם אם העלה על הסלע או על האבן, חייב.

קושיא: אם מדובר בשעת היתר הבמות, למה שנינו שהמקטיר "חייב"? והרי "יצא" מיבעי ליה לומר, שהרי עשה מצוה בהקטרתו.

תירוץ: הכי קאמר: הואיל ובשעת היתר הבמות הקטרה על סלע נחשבת הקטרה, לפיכך, גם בשעת איסור הבמות, אם העלה על הסלע או על האבן, חייב.

בעי רבי יוסי ברבי חנינא: קרן המזבח, וכבש, ויסוד, וריבוע המזבח, שמעכבין במזבח המשכן. האם הם מעכבים בכמה של יחיד?